

ชื่อคุณูปนิพนธ์ : กระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้

ผู้วิจัย : พระครูพินลปัญญานุกูล (บุญทา อินต๊ะปัญญา)

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พุทธจิตวิทยา)

คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์

: ผศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือตอง พธ.บ. (การบริหารการศึกษา),

M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology)

: ดร.ลำพอง กลมกุล, ศษ.บ. (การสอนมัธยมศึกษา), ค.ม. (วิจัยการศึกษา),

ค.ด. (วิธีวิทยาการวิจัยการศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๑

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธธรรมและจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ (๒) เพื่อสร้างโมเดลกระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ (๓) เพื่อตรวจสอบความตรงและนำเสนอโมเดลกระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ วิธีการวิจัยเป็นแบบผสมวิธีที่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อขยายผลวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญทางด้านพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาร่วมสมัยจำนวน ๑๕ รูป/คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง และสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้การสุ่มสองขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๕๕๓ คน เครื่องมือวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติบรรยาย การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป วิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และวิเคราะห์ขนาดอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมด้วยโปรแกรม LISREL

ผลการวิจัย มีดังนี้

๑. กระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ทั้งตัวแปรทางพุทธจิตวิทยาและตัวแปรทางจิตวิทยา ประกอบด้วย (๑) กระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยา (๒) กัลยาณมิตรของครูในโรงเรียนวิถิพุทธ และ (๓) ภาวะการตื่นรู้

๒. โมเดลเชิงสาเหตุที่สร้างขึ้นมีจำนวน ๒ โมเดล คือโมเดลที่ ๑ กระบวนการพัฒนาตนตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ โดยมีกัลยาณมิตรของครูในวิถิพุทธเป็นตัวแปรส่งผ่าน ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ๓ ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายในแฝง ๒ ตัวแปร ได้แก่ ภาวะตื่นรู้ มีตัวแปรสังเกตได้ คือ (๑) รู้ (๒) ตื่น (๓) เบิกบาน และกัลยาณมิตรของครูในวิถิพุทธเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีตัวแปรสังเกตได้ คือ (๑) น่ารัก (๒) น่าเคารพ (๓) น่ายกย่อง (๔) เป็นที่ปรึกษาที่ดี (๕) อดทนฟัง ถ้อยคำ (๖) อธิบายเรื่องซับซ้อนได้ (๗) ไม่แนะนำทางเสื่อมเสีย ตัวแปรภายนอกแฝง ๑ ตัวแปร ได้แก่

กระบวนการพัฒนาตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ มีตัวแปรสังเกตได้ ๗ ตัว คือ (๑) รู้จักตนเอง (๒) รู้คุณค่า (๓) รู้ศักยภาพที่แท้จริงของตน (๔) การนำไปใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันอย่างเต็มศักยภาพ (๕) ศิล (๖) สมาน (๗) ปัญญา และโมเดลที่ ๒ กระบวนการพัฒนาตามหลักจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้โดยมีการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาเป็นตัวแปรส่งผ่าน ประกอบด้วยตัวแปรแฝง ๓ ตัวแปร แบ่งเป็นตัวแปรภายในแฝง ๒ ตัวแปร ได้แก่ ภาวะตื่นรู้ มีตัวแปรสังเกตได้ คือ (๑) รู้ (๒) ตื่น (๓) เบิกบาน และการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา เป็นตัวแปรส่งผ่าน มีตัวแปรสังเกตได้ คือ (๑) น่ารัก (๒) น่าเคารพ (๓) น่ายกย่อง (๔) เป็นที่ปรึกษาที่ดี (๕) อดทนฟังถ้อยคำ (๖) อธิบายเรื่องซับซ้อนได้ (๗) ไม่แนะนำทางเสื่อมเสีย ตัวแปรภายนอกแฝง ๑ ตัวแปร ได้แก่ กระบวนการพัฒนาตามหลักจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ มีตัวแปรสังเกตได้ ๔ ตัว คือ (๑) รู้จักตน (๒) รู้คุณค่าของตน (๓) รู้ศักยภาพที่แท้จริงของตน (๔) การนำศักยภาพไปใช้ให้เต็ม

๓. ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้ง ๒ โมเดล ดังนี้

๑) โมเดลกระบวนการพัฒนาตามหลักพุทธจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ ที่มีตัวแปรกลายามิตรของครูในวิถีพุทธเป็นตัวแปรส่งผ่านมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ ๓๘.๗๕ องศาอิสระเท่ากับ ๕๑ และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .๐๕๐ ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ ๐.๙๙ ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๐๐ อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อการตื่นรู้ (TUV) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๗๐ และ .๐๐๑ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

๒) โมเดลกระบวนการพัฒนาตามหลักจิตวิทยาเพื่อการตื่นรู้ที่มีการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา เป็นตัวส่งผ่านมีค่าไค-สแควร์ เท่ากับ ๑๘.๙๗ องศาอิสระเท่ากับ ๒๐ และค่าความน่าจะเป็น (p) เท่ากับ .๐๕๒ ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ ๐.๙๙ ค่าดัชนีความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ ๐.๙๘ ค่าดัชนีรากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ ๐.๐๐ อิทธิพลทางตรงและอิทธิพลทางอ้อมที่ส่งผลต่อการตื่นรู้ (TUV) โดยมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ ๐.๐๑ และ ๐.๙๗ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑

Dissertation title : A Buddhist Psychological Process of Self-development for Awakening
Researcher : Phrakhrū Phimolpaṇṇānuyut (BuñtāIntapañṇā)
Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology)
Dissertation Supervisor Committee
: Asst. Prof. Dr. Siritwat Srikrueadong, B.A. (Educational Administration), M.A. (Psychology), Ph.D. (Psychology)
: Dr. Lampong Klomkul, B.Ed. (Secondary Education) M.Ed. (Educational Research), Ph.D. (Educational Research Methodology)
Date of Graduation : 13 February 2018

ABSTRACT

Objectives of the study were 1) to study a process of self-development for inner awakening in Buddhadhamma and Awakening Psychology; 2) to construct a model of self-development process based on Awakening Buddhist Psychology; and 3) to check the validity and present it. The study was a mixed method, using quantitative method to enhance results of the qualitative method. Key informants for the qualitative research consisted of 15 professionals in Buddhism and Modern Psychology selected by purposive sampling method. For the quantitative research, the Two-stage cluster sampling method was used to get 553 samples. The tools for data collection were an in-depth interview and a questionnaire. A content analysis and induction were used for analyzing qualitative data, whereas the quantitative data were analyzed by descriptive statistics, correlation analysis using a computer program. Moreover, the congruence analysis of the model with an empirical evidence and an analysis of direct and indirect influence of each variable were analyzed by the program of LISREL.

Results of the study were as follows:

1. For a study of a process of self-development for inner awakening in Buddhadhamma and Awakening Psychology it found that a process of self-development for inner awakening in Buddhadhamma and Awakening Psychology consisted of 1) the self-development process based on Buddhist psychology; 2) teachers' good friendship in Buddhist schools; and 3) the state of an inner awakening.

2) In respect of a construction of a model of self-development process based on Awakening Buddhist Psychology it revealed that there were 2 causal models, the first model was the self-development process based on Buddhist Psychology with teachers' good friendship in Buddhist schools as a mediator variable including 3 unobserved

variables divided into 2 endogenous latent variables comprising awakening, which consisted of 3 observed: (1) knowledge, (2) waking up (3) foreshore, and teachers' good friendship in Buddhist schools as a mediator variable comprising 7 observed variables: (1) loveliness, (2) respectfulness, (3) honorableness, (4) being good advisors, (5) good listeners, (6) being able to explain complex issue, and (7) non-guiding downturns; and an exogenous latent variable which was the self-development process based on Awakening Buddhist Psychology consisted of 7 observed variables: (1) self-awareness, (2) self-value, (3) self-knowledge of the true potentiality, (4) application in daily life effectively, (5) Morality, (6) Concentration, and (7) Wisdom. The second model was the self-development process based on Awakening Psychology using Tri Sikkha as a mediator variable consisted of 3 unobserved variables divided into 2 endogenous latent variables including awakening, which consisted of 3 observed variables: (1) knowledge, (2) waking up, and (3) foreshore, and the self-development based on Tri Sikkha including a mediator variable consisted of 7 observed variables: (1) loveliness, (2) respectfulness, (3) honorableness, (4) being good advisors, (5) good listeners, (6) being able to explain complex issue, and (7) non-guiding downturns; and 1 exogenous latent variable which was the self-development process based on Awakening Psychology including 4 observed variables: (1) self-awareness, (2) self-value, (3) self-knowledge of the true potentiality, (4) application in daily life effectively.

3. The results of the congruence analysis of the model and empirical evidence showed that there was congruence of the model and empirical evidence in both 2 models as follows.

1) A model of the self-development process based on Awakening Buddhist Psychology consisted of teachers' good friendship in Buddhist schools as a mediator variable with its chi-square at 38.75, degree of freedom = 51, and $p=0.90$, Goodness of Fit Index (GFI) = 0.99, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.98, Root mean square error of approximation (RMSEA) = 0.00, direct influence and indirect influence upon awakening (TUV) = 0.70 and .001 at statistically significant value of .01.

2) A model of the self-development process based on Awakening Psychology with Tri Sikkha as a mediator variable had its chi-square at 18.97, degree of freedom = 20, and $p=.052$. Goodness of fit index (GFI) = 0.99, Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.98. Root mean square error of approximation (RMSEA) = 0.00, Variance of Tri Sikkha (TRI) = 94% , and Variance of awakening (TUV) with its direct influence and indirect influence upon awakening (TUV) = 0.01 and 0.97 at statistically significant value of .01.